

Το θαυμαστικό

Αντόν Τσέχωφ

Восклицательный знак

Антон Чехов

Lingtrain Books

Το θαυμαστικό

Восклицательный знак

Τη νύχτα των Χριστουγέννων, ο Εφίμ Φόμιτς Περεκλάντιν, δημόσιος υπάλληλος, έπεσε να κοιμηθεί στενοχωρημένος, καταρρακωμένος, θα έλεγα.

В ночь под Рождество Ефим Фомич Перекладин, коллежский секретарь, лег спать обиженный и даже оскорбленный.

«Παράτα με, διαβολεμένη!» μούγκρισε κακιωμένος στη γυναίκα του, όταν τον ρώτησε γιατί είναι έτσι μουτρωμένος.

— Отвяжись ты, нечистая сила! — рявкнул он со злобой на жену, когда та спросила, отчего он такой хмурый.

Είχε μόλις επιστρέψει από μια επίσκεψη, όπου ειπώθηκαν πολλά δυσάρεστα και προσβλητικά πράγματα για το άτομό του. Στην αρχή, η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από το όφελος της μόρφωσης γενικώς, κατόπιν πέρασαν στο μορφωτικό επίπεδο που απαιτούσε ο τομέας τους και εκφράστηκαν, εν προκειμένω, πολλές επικρίσεις, ακόμα και χλευασμοί, με αφορμή το χαμηλό αυτό επίπεδο. Κατόπιν, όπως συνηθίζεται σε όλες τις ρωσικές παρέες, από το γενικό πέρασαν στις προσωπικές περιπτώσεις.

Дело в том, что он только что вернулся из гостей, где сказано было много неприятных и обидных для него вещей. Сначала заговорили о пользе образования вообще, потом же незаметно перешли к образовательному цензу служащей братии, причем было высказано много сожалений, упреков и даже насмешек по поводу низкого уровня. И тут, как это водится во всех российских компаниях, с общих материй перешли к личностям.

«Ας πάρουμε, για παράδειγμα, εσάς, Εφίμ Φόμιτς, απευθύνθηκε στον Περεκλάντιν ένας νεαρός. «Κατέχετε μια σεβαστή θέση... αλλά τι μόρφωση έχετε;» «Καμιά.

— Взять, например, хоть вас, Ефим Фомич, — обратился к Перекладину один юноша. — Вы занимаете приличное место... а какое образование вы получили?

Κι ούτε απαιτείται σε μας μόρφωση», απάντησε αμήχανα ο Περεκλάντιν. «Να γράφεις σωστά, αυτό αρκεί...»

— Никакого-с. Да у нас образование и не требуется, — кротно ответил Перекладин. — Пиши правильно, вот и всё...

«Και πού μάθατε να γράφετε σωστά;» «Μα, συνήθισα... Στα σαράντα χρόνια υπηρεσίας έμαθα να κουνάω τα χέρια μου... Στην αρχή, βέβαια, ήταν δύσκολο, έκανα λάθη, αλλά μετά συνήθισα... κι εντάξει...»

— Где же это вы правильно писать-то научились? — Привык-с... За сорок лет службы можно руку набить-с... Оно, конечно, спервоначалу трудно было, делывал ошибки, но потом привык-с... и ничего...

«Και τα σημεία της στίξης;» «Και τα σημεία της στίξης εντάξει... Σωστά τα βάζω».

— А знаки препинания? — И знаки препинания ничего... Правильно ставлю.

«Χμ!...» μπερδεύτηκε κάπως ο νεαρός. «Η συνήθεια όμως είναι εντελώς άλλο πράγμα από τη μόρφωση. Δεν αρκεί το να χρησιμοποιείτε σωστά τα σημεία της στίξης... δεν αρκεί! Πρέπει να ξέρετε και γιατί τα χρησιμοποιείτε! Βάζετε ένα κόμμα, αλλά οφείλετε να καταλαβαίνετε για ποιο λόγο το βάζετε... ναι! Αυτή η ασύνειδη... αντανakλαστικά σωστή γραφή σας δεν αξίζει δεκάρα. Είναι μηχανική, τίποτα παραπάνω».

Ο Περεκλάντιν σιωπούσε, χαμογελώντας μάλιστα δειλά (ο νεαρός ήταν γιος ενός κρατικού συμβούλου και είχε δικαίωμα ο ίδιος σε μια θέση Χ βαθμού), αλλά τώρα, πέφτοντας για ύπνο, μετατράπηκε ολόκληρος σε αγανάκτηση και κακία.

«Σαράντα χρόνια υπηρέτησα», σκεφτόταν, «και κανένας δε με αποκάλεσε βλάκα, αλλά, για δες, ξάφνου άρχισαν οι κριτικές! "Ασύνειδα!... Αντανakλαστικά! Μηχανική αναπαραγωγή..." Μπα, που να με πάρει ο διάβολος! Μάλιστα, κύριε, μπορεί να σκαμπάζω περισσότερα από σένα, κι ας μην πήγα ποτέ στα πανεπιστήμιά σας!» Αφού εκτόξευσε νοερά στον επικριτή του όλες τις γνωστές βρισιές, ζεσταμένος πια κάτω από τις κουβέρτες, ο Περεκλάντιν άρχισε να ηρεμεί.

«Ξέρω... καταλαβαίνω...» σκεφτόταν καθώς τον έπαιρνε ο ύπνος. «Δε θα βάλω άνω κάτω τελεία εκεί που χρειάζεται κόμμα, πράγμα που σημαίνει ότι καταλαβαίνω, συνειδητοποιώ. Μάλιστα... νεαρέ μου... Πρώτα πρέπει να ζήσεις λίγο, να δουλέψεις, και μετά να κρίνεις τους γέρους...» Μπροστά στα κλειστά μάτια του λαγοκοιμισμένου Περεκλάντιν, μέσα από σκοτεινά, χαμογελαστά σύννεφα, ξεπετάχτηκε σαν μετεωρίτης ένα φλεγόμενο κόμμα. Κατόπιν δεύτερο, τρίτο, και σύντομα ο σκοτεινός, απεριόριστος ορίζοντας, που απλωνόταν στη φαντασία του, καλύφθηκε από πυκνά σμήνη ιπτάμενων κομμάτων...

— Гм!.. — сконфузился юноша. — Но привычка совсем не то, что образование. Мало того, что вы знаки препинания правильно ставите... мало-с! Нужно сознательно ставить! Вы ставите запятую и должны сознавать, для чего ее ставите... да-с! А это ваше бессознательное... рефлекторное правописание и гроша не стоит. Это машинное производство и больше ничего.

Περεκλαдин смолчал и даже кротко улыбнулся (юноша был сын статского советника и сам имел право на чин X класса), но теперь, ложась спать, он весь обратился в негодование и злобу.

«Сорок лет служил, — думал он, — и никто меня дураком не назвал, а тут, поди ты, какие критики нашлись! "Бессознательно!.. Лефректорно! Машинное производство"... Ах, ты, чёрт тебя возьми! Да я еще, может быть, больше тебя понимаю, даром что в твоих университетах не был!» Излив мысленно по адресу критика все известные ему ругательства и согревшись под одеялом, Περεκλαдин стал успокаиваться.

«Я знаю... понимаю... — думал он, засыпая. — Не поставлю там двоеточия, где запятую нужно, стало быть, сознаю, понимаю. Да... Так-то, молодой человек... Сначала пожить нужно, послужить, а потом уж стариков судить...» В закрытых глазах засыпавшего Περεκладина сквозь толпу темных, улыбавшихся облаков метеором пролетела огненная запятая. За ней другая, третья, и скоро весь безграничный темный фон, расстилавшийся перед его воображением, покрывался густыми толпами летавших запятых...

«Ας πάρουμε αυτά τα κόμματα...» σκεφτόταν ο Περεκλάντιν, νιώθοντας τα μέλη του να παραλύουν γλυκά από τον επερχόμενο ύπνο. «Τα καταλαβαίνω θαυμάσια... Μπορώ να βρω θέση για το καθένα, αν χρειαστεί... και... και συνειδητά... όχι στην τύχη... Εξέτασέ με και θα δεις... Τα κόμματα μπαίνουν σε διάφορα σημεία, εκεί που χρειάζεται κι εκεί που δε χρειάζεται. Όσο πιο μπερδεμένο είναι το κείμενο, τόσο πιο πολλά κόμματα χρειάζονται. Μπαίνουν μπροστά από το "ο οποίος" και μπροστά από το "ότι". Αν πρέπει να απαριθμηθούν με τη σειρά οι υπάλληλοι, τότε πρέπει τον καθένα να τον ξεχωρίζεις με κόμμα... Ξέρω!» Τα ολόχρυσα κόμματα στριφογύρισαν στον αέρα και απομακρύνθηκαν. Στη θέση τους εμφανίστηκαν οι φλογισμένες τελείες...

«Η τελεία μπαίνει στο τέλος του κειμένου... Εκεί όπου χρειάζεται να πάρεις μεγάλη ανάσα και να κοιτάξεις τον ακροατή, εκεί επίσης μπαίνει τελεία. Στο τέλος κάθε μεγάλης παραγράφου βάζουμε τελεία, ώστε να μην κολλήσει το στόμα του γραμματέα, όταν θα το διαβάσει. Πουθενά αλλού δεν μπαίνει τελεία...» Τα κόμματα επιστρέφουν και πάλι... Ανακατεύονται με τις τελείες, στροβιλίζονται, και τότε ο Περεκλάντιν βλέπει ολόκληρο σχηματισμό από άνω τελείες και άνω και κάτω τελείες...

«Κι αυτά τα ξέρω...» σκέφτεται. «Εκεί που το κόμμα δεν είναι αρκετό, αλλά η τελεία πάει πολύ, εκεί βάζουμε άνω τελεία. Πριν από το "όμως" και το "επομένως" πάντα βάζω άνω τελεία... Και οι άνω κάτω τελείες; Οι άνω κάτω τελείες μπαίνουν μετά τις λέξεις "αποφασίσαμε", "ορίσαμε"...» Οι άνω τελείες και οι άνω κάτω τελείες χάθηκαν. Ήρθε η σειρά των ερωτηματικών. Ξεπετάχτηκαν μέσα από τα σύννεφα και άρχισαν να χορεύουν κανκάν...

«Хоть эти запятые взять... — думал Перекладин, чувствуя, как его члены сладко немеют от наступавшего сна. — Я их отлично понимаю... Для каждой могу место найти, ежели хочешь... и... и сознательно, а не зря... Экзаменуй, и увидишь... Запятые ставятся в разных местах, где надо, где и не надо. Чем путаннее бумага выходит, тем больше запятых нужно. Ставятся они перед "который" и перед "что".

Ежели в бумаге перечислять чиновников, то каждого из них надо запятой отделять... Знаю!» Золотые запятые завертелись и унеслись в сторону. На их место прилетели огненные точки...

«А точка в конце бумаги ставится... Где нужно большую передышку сделать и на слушателя взглянуть, там тоже точка. После всех длинных мест нужно точку, чтоб секретарь, когда будет читать, слюной не истек. Больше же нигде точка не ставится...» Опять налетают запятые... Они мещаются с точками, кружатся — и Перекладин видит целое сонмище точек с запятой и двоеточий...

«И этих знаю... — думает он. — Где запятой мало, а точки много, там надо точку с запятой. Перед "но" и "следственно" всегда ставлю точку с запятой... Ну-с, а двоеточие? Двоеточие ставится после слов "постановили", "решили"...» Точки с запятой и двоеточия потухли. Наступила очередь вопросительных знаков. Эти выскочили из облаков и заканканировали...

«Ερωτηματικό; Χαρά στο πράγμα! Για χιλιάδες αμέτρητες από αυτά μπορώ να βρω μια θέση. Μπαίνουν πάντα όταν πρέπει να γίνει ερώτηση, ή, ας υποθέσουμε, όταν πρέπει να μάθουμε σχετικά με κάποιο χαρτί: "Πού καταγράφεται ο ισολογισμός για το τάδε έτος;" ή: "Δε θεωρεί άραγε η αστυνομική διεύθυνση δυνατόν, αυτή την Ιβάνοβα και λοιπά;..."» Τα ερωτηματικά συγκατένευσαν επιδοκιμαστικά με τους μικρούς γάντζους τους και αστραπιαία, σαν να τους δόθηκε κάποιο παράγγελμα, μετατράπηκαν σε θαυμαστικά...

«Χμ!... αυτό το σημείο της στίξης μπαίνει συχνά στις επιστολές. "Αξιότιμε κύριε!" ή "Εξοχότατε, πατέρα και ευεργέτη!..." Αλλά στα κείμενα, τότε μπαίνει;» Τα θαυμαστικά τεντώθηκαν ακόμα περισσότερο και σταμάτησαν περιμένοντας...

«Στα κείμενα μπαίνουν όταν... αυτό... το... πώς το λένε; Χμ! Αλήθεια, τότε το βάζουμε στα υπηρεσιακά έγγραφα; Κάτσε... δε θυμάμαι... Χμ!...» Ο Περεκλάντιν άνοιξε τα μάτια και άλλαξε πλευρό. Όμως δεν πρόλαβε να ξανακλείσει τα μάτια και στο μαύρο φόντο εμφανίστηκαν πάλι τα ερωτηματικά.

«Να πάρει ο διάβολος... Πότε μπαίνουνε», σκέφτηκε, προσπαθώντας να διώξει από τη φαντασία του τους απρόσκλητους επισκέπτες. «Έχει γούστο να ξέχασα! Ή ξέχασα, ή... δεν τα έβαζα ποτέ...» Ο Περεκλάντιν άρχισε να φέρνει στη μνήμη του όλα τα έγγραφα που έγραψε στη διάρκεια των σαράντα χρόνων υπηρεσίας. Αλλά όσο κι αν σκεφτόταν, όσο κι αν έστυβε το μυαλό του, δεν ανακάλυψε στο παρελθόν του ούτε ένα θαυμαστικό!

«Τι περίπτωση κι αυτή! Έγγραφα σαράντα χρόνια και δεν έβαλα ούτε μια φορά θαυμαστικό... Χμ!... Αλλά, τότε στο δαίμονα μπαίνει;» Από τις σειρές των φλεγόμενων θαυμαστικών πρόβαλε σαν έχιδνα το γελαστό μουσούδι του νεαρού επικριτή. Τα θαυμαστικά γελούσαν επίσης καθώς συγχωνεύονταν σε ένα τεράστιο θαυμαστικό.

Ο Περεκλάντιν τίναξε το κεφάλι του και άνοιξε τα μάτια.

«Эка невидаль: знак вопросительный! Да хоть тысяча их, всем место найду. Ставятся они всегда, когда запрос нужно делать или, положим, о бумаге справиться... "Куда отнесен остаток сумм за такой-то год?" или — "Не найдет ли Полицейское управление возможным оную Иванову и проч.?"...» Вопросительные знаки одобрительно закивали своими крючками и моментально, словно по команде, вытянулись в знаки восклицательные...

«Гм!.. Этот знак препинания в письмах часто ставится. "Милостивый государь мой!" или "Ваше превосходительство, отец и благодетель!..." А в бумагах когда?» Восклицательные знаки еще больше вытянулись и остановились в ожидании...

«В бумагах они ставятся, когда... тово... этого... как его? Гм!.. В самом деле, когда же их в бумагах ставят? Постой... дай бог память... Гм!...» Перекладин открыл глаза и повернулся на другой бок. Но не успел он вновь закрыть глаза, как на темном фоне опять появились восклицательные знаки.

«Чёрт их возьми... Когда же их ставить нужно? — подумал он, стараясь выгнать из своего воображения непрошенных гостей. — Неужели забыл? Или забыл, или же... никогда их не ставил...» Перекладин стал припоминать содержание всех бумаг, которые он написал за сорок лет своего служения; но как он ни думал, как ни морщил лоб, в своем прошлом он не нашел ни одного восклицательного знака.

«Что за оказия! Сорок лет писал и ни разу восклицательного знака не поставил... Гм!.. Но когда же он, чёрт длинный, ставится?» Из-за ряда огненных восклицательных знаков показалась ехидно смеющаяся рожа юноши-критика. Сами знаки улыбнулись и слились в один большой восклицательный знак.

Перекладин встряхнул головой и открыл глаза.

«Ένας θεός ξέρει...» σκέφτηκε. «Αύριο πρέπει να σηκωθώ για τον όρθρο, και τούτος ο σατανάς δε φεύγει από το μυαλό μου... Φτου! Μα... πότε το βάζουμε; Πού είναι λοιπόν η συνήθεια; Πού είναι η μάθηση; Σαράντα ολόκληρα χρόνια κι ούτε ένα θαυμαστικό! Ε;» Ο Περεκλάντιν σταυροκοπήθηκε και έκλεισε τα μάτια, αλλά τα ξανάνοιξε πάραυτα. Στο μαύρο φόντο δέσποζε ακόμα το θαυμαστικό...

«Φτου! Πώς να κοιμηθείς έτσι; Μαρθάκι!» απευθύνθηκε στη γυναίκα του, η οποία συχνά παινευόταν ότι τέλειωσε εσωτερική σε κάποιο εκπαιδευτήριο. Μήπως, ξέρεις, ψυχούλα μου, πότε μπαίνει στα κείμενα το θαυμαστικό;» «Αυτό έλειπε, να μην ξέρω! Τσάμπα σπούδασα εφτά χρόνια στο εκπαιδευτήριο; Θυμάμαι απ' έξω κι ανακατωτά όλη τη γραμματική. Το σημείο αυτό μπαίνει στις προσφωνήσεις, στα επιφωνήματα και στις εκφράσεις ενθουσιασμού, αγανάκτησης, χαράς, οργής και λοιπών συναισθημάτων».

«Μάλιστα-α...» σκέφτηκε ο Περεκλάντιν. Ενθουσιασμός, αγανάκτηση, οργή και λοιπά συναισθήματα...» Ο δημόσιος υπάλληλος έπесε σε βαθύ συλλογισμό... Σαράντα χρόνια έγραφε χαρτιά, χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες έγγραφα, και δε θυμάται ούτε μια αράδα που να εκφράζει ενθουσιασμό, αγανάκτηση ή κάτι παρόμοιο...

«Και λοιπά συναισθήματα...» σκεφτόταν. «Αλλά, σάμπως στα έγγραφα χρειάζονται συναισθήματα; Κι ένας αναίσθητος μπορεί να τα γράψει...» Το μούτρο του νεαρού επικριτή ξεπρόβαλε και πάλι πίσω από το φλογισμένο σημείο στίξης και χαμογέλασε φαμακερά. Ο Περεκλάντιν σηκώθηκε και κάθισε στο κρεβάτι. Το κεφάλι του πονούσε, στο μέτωπο εμφανίστηκε κρύος ιδρώτας... Στη γωνία φώτιζε απαλά το καντήλι, τα έπιπλα ήταν καθαρά, γιορτινά, τα πάντα απέπνεαν ζεστασιά και την παρουσία γυναικείων χεριών, αλλά ο δύστυχος υπαλληλάκος κρύωνε, ένιωθε απαίσια, ακριβώς σαν να είχε αρρωστήσει από τύφο. Το θαυμαστικό στεκόταν πια όχι πίσω από τα κλειστά του μάτια, αλλά μπροστά του, εδώ, στο δωμάτιο, κοντά στο κομοδίνο της γυναίκας του και του έκλεινε κοροϊδευτικά το μάτι...

«Γραφομηχανή! Μηχανή!» ψιθύριζε το φάντασμα, φουσώντας κι εκτοξεύοντας πάνω στο γραφιά ξερό αέρα. «Ξύλο απελέκητο!»

«Чёрт знает что... — подумал он. — Завтра к утрени вставать надо, а у меня это чертобесие из головы не выходит... Тыфу! Но... когда же он ставится? Вот тебе и привычка! Вот тебе и набил руку! За сорок лет ни одного восклицательного! А?» Перекладин перекрестился и закрыл глаза, но тотчас же открыл их; на темном фоне всё еще стоял большой знак...

«Тыфу! Этак всю ночь не уснешь». — Марфуша! — обратился он к своей жене, которая часто хвасталась тем, что кончила курс в пансионе. — Ты не знаешь ли, душенька, когда в бумагах ставится восклицательный знак? — Еще бы не знать! Недаром в пансионе семь лет училась. Наизусть всю грамматику помню. Этот знак ставится при обращениях, восклицаниях и при выражениях восторга, негодования, радости, гнева и прочих чувств.

«Тэк-с... — подумал Перекладин. — Восторг, негодование, радость, гнев и прочие чувства...» Коллежский секретарь задумался... Сорок лет писал он бумаги, написал он их тысячи, десятки тысяч, но не помнит ни одной строки, которая выражала бы восторг, негодование или что-нибудь в этом роде...

«И прочие чувства... — думал он. — Да нешто в бумагах нужны чувства? Их и бесчувственный писать может...» Рожа юноши-критика опять выглянула из-за огненного знака и ехидно улыбнулась. Перекладин поднялся и сел на кровати. Голова его болела, на лбу выступил холодный пот... В углу ласково теплилась лампадка, мебель глядела празднично, чистенько, от всего так и веяло теплом и присутствием женской руки, но бедному чиноше было холодно, неуютно, точно он заболел тифом. Знак восклицательный стоял уже не в закрытых глазах, а перед ним, в комнате, около женина туалета и насмешливо мигал ему...

— Пишущая машина! Машина! — шептало привидение, дуя на чиновника сухим холодом. — Деревяжка бесчувственная!

Ο υπαλληλάκος κρύφτηκε κάτω από την κουβέρτα, όμως και κάτω από αυτήν συνέχισε να βλέπει το φάντασμα. Κόλλησε το πρόσωπό του στον ώμο της γυναίκας του, αλλά πίσω από τον ώμο ξεφύτρωνε ο ίδιος πάντα εφιάλτης... Όλη τη νύχτα παιδεύτηκε ο δύστυχος ο Περεκλάντιν, κι όταν φώτισε η μέρα το φάντασμα ήταν ακόμα εκεί... Το έβλεπε παντού. Την ώρα που φορούσε τις μπότες του, στο πιατελάκι του τσαγιού, στο παράσημο τρίτου βαθμού, το «Στανισλάφ»...

«Και λοιπά συναισθήματα...» σκεφτόταν. «Η αλήθεια είναι ότι δεν υπήρχαν συναισθήματα... Θα πάω, ας πούμε, σε λίγο, στη διεύθυνση να υποβάλω τα σέβη και τις ευχές μου... σάμπως αυτό γίνεται με συναίσθημα; Λοιπόν, τι κρίμα... Είμαι απλώς μια ευχετήρια μηχανή...»

Ο Περεκλάντιν βγήκε στο δρόμο και σταμάτησε μια άμαξα, όμως του φάνηκε ότι στη θέση του αμαξά καθόταν ένα θαυμαστικό.

Μπαίνοντας στον προθάλαμο του σπιτιού του προϊσταμένου του, στη θέση του θυρωρού είδε το σημείο... Που του μιλούσε πάντα για ενθουσιασμό, αγανάκτηση, οργή... Ο κονδυλοφόρος είχε πάρει κι αυτός τη μορφή θαυμαστικού. Ο Περεκλάντιν τον έπιασε, βούτηξε την πένα στο μελάνι και υπέγραψε:

«Κρατικός υπάλληλος Εφίμ Φόμιτς Περεκλάντιν!!!» Βάζοντας τα τρία θαυμαστικά ένωσε ενθουσιασμό, αγανάκτηση, ικανοποίηση, κι έβραζε από οργή.

«Να, για να μάθεις! Να, για να μάθεις!» μουρμούρισε, πιέζοντας την πένα.

Το φωτεινό σημείο ικανοποιήθηκε κι αυτό και εξαφανίστηκε.

Чиновник укрылся одеялом, но и под одеялом он увидел привидение, прильнул лицом к женину плечу и из-за плеча торчало то же самое... Всю ночь промучился бедный Перекладин, но и днем не оставило его привидение. Он видел его всюду: в надеваемых сапогах, в блюдецке с чаем, в Станиславе...

«И прочие чувства... — думал он. — Это правда, что никаких чувств не было... Пойду сейчас к начальству расписываться... а разве это с чувствами делается? Так, зря... Поздравительная машина»...

Когда Перекладин вышел на улицу и крикнул извозчика, то ему показалось, что вместо извозчика подкатил восклицательный знак.

Придя в переднюю начальника, он вместо швейцара увидел тот же знак... И всё это говорило ему о восторге, негодовании, гневе... Ручка с пером тоже глядела восклицательным знаком. Перекладин взял ее, обмакнул перо в чернила в расписался:

«Коллежский секретарь Ефим Перекладин!!!» И, ставя эти три знака, он восторгался, негодовал, радовался, кипел гневом.

— На тебе! На тебе! — бормотал он, надавливая на перо.

Огненный знак удовлетворился и исчез.